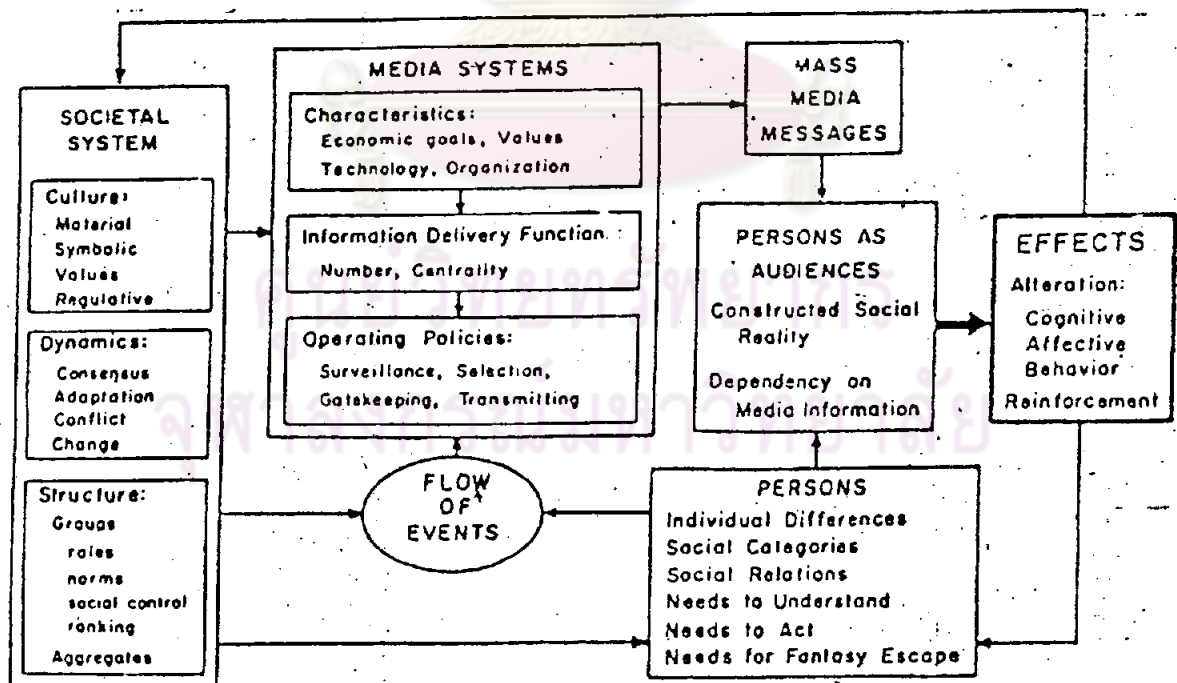

แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สื่อมวลชนกับสังคม

ในสังคมมนุษย์นั้นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดคือ การสื่อสาร (Communication) โดยเฉพาะการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ซึ่งตามแนวทฤษฎีสื่อสารมวลชนนั้น เมลวิน แอล. เดเฟลอร์ (Melvin L. De Fleur) ถือว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมรวมทั้งมนุษย์ในสังคมได้^๑ โดยมีรูปแบบของการผสมผสานระหว่างกัน คือบุคคลในสังคมจะได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนโดยที่ข่าวสารนั้นจะต้องมาจากระบบของสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนด เมื่อคนได้รับข่าวสารก็จะเกิดผลออกมาในรูปแบบต่าง ๆ และผลนี้จะเป็นตัวกำหนดความเป็นไปในระบบสังคม ระบบสังคมรวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมคือตัวกำหนดและมีผลต่อระบบของสื่อมวลชนเช่นเดียวกัน อาจแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ กระบวนการผสมผสานระหว่างระบบสังคมและระบบสื่อมวลชน^๒

^๑Melvin L. De Fleur, Theories of Mass Communication (New York: David McKay Company, 1970), p. 118-139

^๒Ibid, p. 118

นอกจากนี้สื่อมวลชนยังเป็นตัวกลางที่กระจายข่าวสารไปยังสมาชิกในสังคมได้รวดเร็ว และถึงคนเป็นจำนวนมาก ๆ ในเวลาพร้อมกัน ช่วยให้เราได้รับรู้ความเป็นไปของทั้งสังคมภายใน และภายนอก เนื้อหาจากสื่อมวลชนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด (cognition) และมีผลต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออก (Behavioral Effect)^๑ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในการวิจัยด้านสื่อสารมวลชนยังไม่มีนักวิชาการคนใดสามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัด และชี้เฉพาะว่าสื่อมวลชนชนิดใดมีอิทธิพลต่อใครมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบของสภาวะดังกล่าว สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอและอิทธิพลของสื่อมวลชนนั้นมีทั้งสร้างสรรค์และทำลาย^๒ การใช้สื่อมวลชนไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ด้านใด ๆ เช่น การศึกษา การพัฒนาประชากร และอื่น ๆ อันจะมีผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนรวมแล้ว เราจะต้องคำนึงถึงการนำไปใช้อย่างรอบคอบ เพราะปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอยู่ทั่วไปว่า สื่อมวลชนสามารถที่จะมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศ และการสื่อสารมวลชนควร เข้ามามีบทบาทอย่างใหญ่หลวงในการ เป็นสื่อหรือช่องทางในการกระจายข่าวสารให้เกิดการตอบสนอง (response) กิจกรรมพัฒนาให้บรรลุถึง เป้าหมายที่ตั้งไว้รวดเร็วขึ้น^๓ แต่ก็ได้มีผู้วิจารณ์ว่า เป็นที่น่าเสียดายที่สื่อมวลชนปัจจุบันยังไม่ได้ตอบสนอง หน้าที่ในการช่วยพัฒนาได้เท่าที่ควร

สื่อมวลชน (Mass Media) ส่วนใหญ่มักทำหน้าที่ในการสื่อสารอย่างไม่มีแผนที่แน่นอน เช่น การรายงานข่าวทั่วไปให้ประชาชนรับรู้โดยปราศจากจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์หรือสนับสนุนความคิดต่อผู้รับสารอย่างมีหลักการ

^๑S.J. Ball Rokeach. and M. Defleur. "A Dependency Model of Mass Media Effect." Communication Research 14 (January 1976): 232.

^๒จาระไน แกลโกศล, "หนังสือพิมพ์ในระบบความรับผิดชอบทางสังคม, นิเทศสาร ๗ (มีนาคม ๒๕๒๒) : ๓๑.

^๓มาลี บุญศิริพันธ์, "วารสารศาสตร์ช่วยในการพัฒนาประเทศได้อย่างไร," วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑), หน้า ๒๕๔-๒๕๕.

บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

สื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่จะช่วยรวบรวมข่าว และ เรื่องราวเหตุการณ์มาเสนอแก่ประชาชนได้ทางหนึ่งก็คือ "หนังสือพิมพ์" โดยจะรวบรวมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากจุดต่าง ๆ เสนอไปยังผู้อ่านได้อย่างทั่วถึง ซึ่งทำให้ผู้รับข่าวสารหรือผู้อ่านหนังสือพิมพ์เข้าใจเนื้อหา และ เข้าใจเหตุการณ์นั้นอย่างแท้จริง^๑ เพราะหนังสือพิมพ์สามารถให้รายละเอียดได้มากกว่าสื่อมวลชนอื่นๆ และยังสามารถติดตามข่าวได้เสมอ หากมี เนื้อหามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีคุณสมบัติที่จะสามารถโน้มน้าวชักจูงใจให้ผู้อ่านมีความคิดคล้อยตามไปได้^๒ หนังสือพิมพ์ไทยยังเป็นสื่อที่ดำเนินงานโดยเอกชนอยู่ในฐานะที่จะเสนอข่าวสารรายงานและแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเปิดเผยมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ^๓ หนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนกระจกบานใหญ่สะท้อนให้เห็นภาพ เหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน ข้อเขียนของหนังสือพิมพ์ในอดีต เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นพยาน เอกสารในการศึกษาค้นคว้าได้ตลอดไป^๔ และผู้อ่านก็ได้ข่าวสารความรู้ ช่วยให้เข้าใจ เหตุการณ์ต่าง ๆ และมีข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อให้ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ได้รับประโยชน์ในด้านการพัฒนาความรู้สึกรู้จักคิด เป็นอย่างดี^๕

^๑ บำรุง สุขพรรณ, หนังสือพิมพ์ไทย, หน้า ๑.

^๒ พันเอกรัตน์ นุ่มไพศาล, "การสื่อสารมวลชน," ในเอกสารประกอบการสัมมนา บทบาทของการประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศชุดที่ ๑, ๒๖-๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๒ ณ ตึกสันติไมตรีทำเนียบรัฐบาล กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงการต่างประเทศ สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย

^๓ บุญเลิศ สุกดีลก, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกลิดม," วารสารธรรมศาสตร์ ๘ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๑) : ๓๗.

^๔ บำรุง สุขพรรณ, หนังสือพิมพ์ไทย, หน้า ๑.

^๕ บำรุงสุข สีหอำไพ, "บทบาทของหนังสือพิมพ์กับการพัฒนาประเทศ," นิเทศสาร ๖ (สิงหาคม ๒๕๒๐) : ๘.

ด้านการสื่อสารการเมือง (Political Communication) ถือว่า^๑ เทคนิคที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของการถ่ายทอดข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อ นั้น จะมีบทบาทอย่างมากต่อผู้มีอำนาจในการพิจารณาทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย การออกกฎหมาย การทำสัญญา การตัดสินใจออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมาย

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีอิทธิพลก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมหรือสาธารณมติ (Public Opinion)^๒ ซึ่งสาธารณมติหมายถึงความคิดเห็นรวมของประชาชน หรือกลุ่มความคิดต่าง ๆ ที่มีต่อประเด็นข้อโต้แย้ง (Controversial Issues) ต่าง ๆ อาจจะกล่าวได้ว่าสาธารณมติจะเกิดขึ้นได้ นอกจากจะต้องมีประเด็นปัญหาแล้ว ยังต้องมีหนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางถ่ายทอดเหตุการณ์ ข้อเท็จจริง และแสดงออกซึ่งความคิดเห็น^๓ หนังสือพิมพ์จึงเปรียบเสมือนดาบสองคม อาจใช้ให้เป็นประโยชน์เป็นหน้าต่างของสังคม เป็นครูของประชาชน เป็นผู้นำมติของมหาชนก็ได้ แต่ในขณะเดียวกันอาจใช้เพื่อเป็นการปลุกปั่น บ่อนทำลาย หรือก่อให้เกิดความระส่ำระสายในสังคมก็ได้^๔

ในด้านของการพัฒนา ขบวนการพัฒนาส่วนหนึ่งนั้นเกี่ยวข้องกับนวัตกรรม (Innovation) เพราะนวัตกรรมนั้นหมายถึง สิ่งประดิษฐ์ใหม่ หรือแนวความคิดใหม่ ๆ วิธีการปฏิบัติใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในสังคม^๕ กฎหมายการท่าแห่งของไทยฉบับใหม่

^๑William L. Rivers, Susan Miller and Oscar Gandy, "Government and the Media," in Political Communication, ed. Steven H. Chafee (Beverly Hills : Sage, 1975) p. 219.

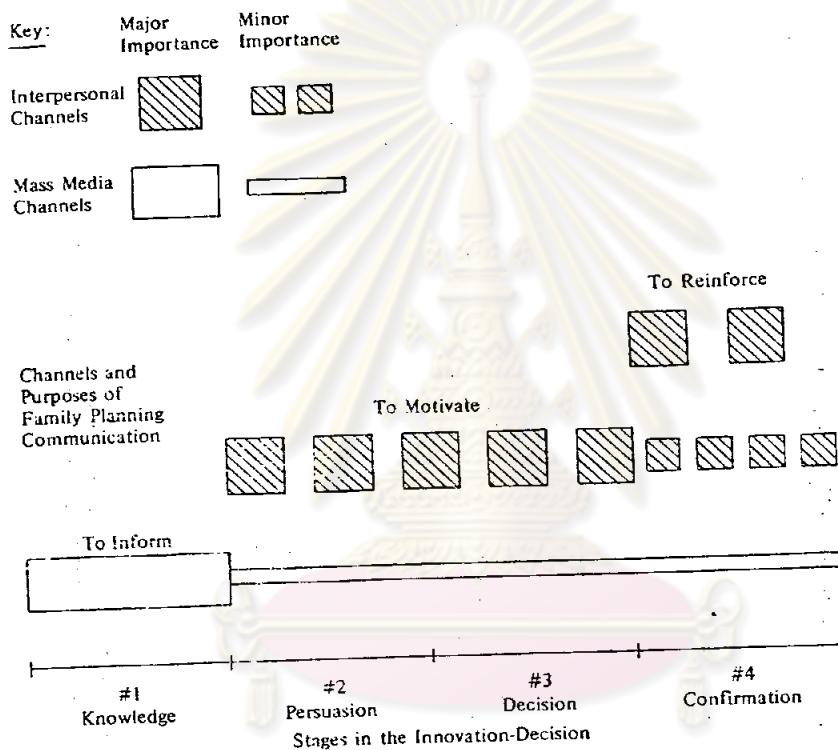
^๒ยุทธวัฒน์ ภัทธานุกัทร, "หนังสือพิมพ์กับการก่อสาธารณมติ," นิเทศสาร. ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๒๑) : ๓๐.

^๓เรื่องเดียวกัน

^๔พันเอกรัตน พุ่มไพศาล, "การสื่อสารมวลชน," หน้า ๓.

^๕E.M. Rogers and F.E. Shoemaker, Communication of Innovation : A Cross-Cultural Approach (New York : The Free Press, 1971), p. 1.

เราก็ถือเป็นนวัตกรรม เช่นเดียวกัน ถ้าเรามาพิจารณาถึงขั้นตอนในการยอมรับนวัตกรรมและบทบาทของสื่อต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอน จากการศึกษาของ โรเจอร์ (Rogers) ในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวพบว่า แต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมมีการใช้สื่อแตกต่างกันดังนี้^๑

Channels and purposes of family planning communication differ at the stages in the innovation-decision process.

แผนภาพที่ ๒ ความแตกต่างระหว่างช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารและจุดประสงค์ของการเผยแพร่การวางแผนครอบครัวในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม

^๑E.M. Rogers, Communication Strategies for Family Planning (New York : The Free Press, 1973) , p. 267.

จากแผนภาพนี้แสดงให้เห็นว่า ในขั้นตอนของความรู้สื่อมวลชนจะมีบทบาทอย่างมาก ในการแจ้งข่าวสาร (To Inform) เกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ส่วนในขั้นการจูงใจ การตัดสินใจ และการยืนยันนั้นพบว่าสื่อมวลชนจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการยอมรับนวัตกรรม ดังนั้นการจะเผยแพร่ข่าวสารเพื่อให้เป็นที่ยอมรับนั้น สื่อมวลชนนอกจากควรจะทำหน้าที่ในการให้ข่าวสารความรู้เป็น อย่างดีแล้วยังควรให้การชักจูงใจ ถ้าสื่อมวลชนไม่ได้ให้ข่าวสารความรู้เท่าที่ควร โดยมุ่งแต่การ ชักจูงใจหรือแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เป็นส่วนใหญ่การยอมรับนวัตกรรมจะไม่เป็นผล จากการสังเกต ข้อมูลที่รวบรวม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา เกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายการทำแท้งครั้งนี้ พบว่า หนังสือพิมพ์จะเสนอเนื้อหาในด้านของการชักจูง (Persuasion) หรือเป็นการออกความเห็น มากกว่าการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย หรือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายฉบับเก่าและกฎหมาย ฉบับใหม่อย่างเพียงพอ บุคคลทั่วไปก็ยังไม่ได้เข้าใจหรือมีความรู้ในการแก้ไขตัวบทกฎหมายฉบับ ใหม่อย่างเพียงพอ เป็นเหตุก่อให้เกิดการไม่ยอมรับนวัตกรรมนั้น ดังนั้นหนังสือพิมพ์ควรเป็น แหล่งข่าวสาร (Source of Information) โดยมุ่งในแง่ของการเสนอข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้รับสารมากกว่าการมุ่งชักจูง เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารอันเป็นเพียงผลในระยะสั้น ด้วยข้อสันนิษฐานนี้เอง ลักษณะเนื้อหาของข่าวดังกล่าวและรายการทางวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์จึงเต็มไปด้วย "ความเห็น" "ทัศนะ" และ "เกล็ดบัน เฑิง" เสียส่วนมาก^๑

หน้าที่หลักที่สำคัญของการสื่อสารมวลชน

ตามแนวความคิดของ ฮาร์โลดดี ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell)^๒ ซึ่งเป็น นักรัฐศาสตร์และ เป็นผู้บุกเบิกด้านการวิจัยสื่อสารมวลชน ได้กำหนดหน้าที่ทางสังคมของการสื่อสารไว้ ๓ ประการ ดังนี้

^๑บุญเลิศ ศุกดีลก, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกลืมน," หน้า ๓๐.

^๒Harold D. Lasswell, "The Structure and Function of Communication in Society," in Mass Communication, ed. Wilbur Schramm (Urbanna: University of Illinois Press, 1960) p. 118.

๑. หน้าทีในด้านสัง เกตและติดตามเอาใจใส่เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสังคม ทั้งนี้เท่ากับว่าทำหน้าที่รวบรวมและกระจายข่าวสารต่าง ๆ ที่ควรแก่การสนใจไปสู่สมาชิกในสังคม (The Surveillance of the Environment)

๒. หน้าทีชี้แจงให้ เข้าใจถึงสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์หรือ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กล่าวคือทำหน้าที่ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ เรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างรอบคอบ พร้อมทั้งทำหน้าที่ตีความและอธิบายชี้แจงให้สมาชิกในสังคมมีความ เข้าใจดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบต่อ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (The Correlation of the parts of Society)

๓. หน้าทีด้านการถ่ายทอดมรดกทางสังคม คือการทำหน้าที่สืบทอดความคิด เห็น ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม จากสมาชิกของสังคมในช่วงยุคสมัยหนึ่งไปสู่สมาชิกในช่วงยุคสมัยต่อ ๆ ไป เพื่อเป็นการอบรมให้สมาชิกใหม่ได้เรียนรู้บทบาทและสถานภาพทางสังคม (The Transmission of the social heritage from one generation to the next)

นอกจากนี้ ชรามม์ (Schramm) และคนอื่น ๆ รวมทั้งไวรด์ (. Wright) ได้เสนอหน้าที่สำคัญ ๆ เพิ่มเติมอีกหน้าที่หนึ่งคือการให้ความบันเทิง^๑

๔. หน้าทีให้ความบันเทิง (Entertainment) เป็นการสร้างสรรค์ความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่สมาชิกในสังคม เพื่อเป็นการพักผ่อนและลดความตึงเครียดจากสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนประสบอยู่ในสังคมสมัยใหม่

หน้าที่ของหนังสือพิมพ์นั้นท่านผู้รู้ทางวารสารศาสตร์กล่าวว่ามีใช้เพียงแต่แจ้ง (inform) ข่าวสารแก่ประชาชนเท่านั้น แต่ต้องแนะแนวทางหรือสอน (educate) ประชาชนผู้อ่านอีกด้วย^๒

^๑ เกษม ศิริสัมพันธ์, "การวิเคราะห์ เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันในกรุงเทพมหานคร ๑๔ ฉบับ" (รายงานการวิจัยเสนอสภาวิจัยแห่งชาติ ฉบับโรเนียว, ๒๕๐๗), หน้า ๔๖.

^๒ ชวิญ เรือน กิติวัฒน์, เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสังคมวิทยาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ในเรื่องหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้น ไวรด์ (Wright) ได้นำไปวิเคราะห์บทบาทตามหน้าที่ทางสังคมของการสื่อสารมวลชน ว่ามีผลสะท้อนหรือมีอิทธิพลอย่างไร โดยนำความรู้ด้านทฤษฎีทางสังคมวิทยา มาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ ทฤษฎีดังกล่าวคือ ทฤษฎีหน้าที่ทางสังคม (Functional Theory) ของโรเบิร์ต อาร์. เมอร์ตัน (Robert R. Merton) ได้อธิบายหน้าที่ของสื่อมวลชนประการแรกในด้านสังเกตุการณ์และติดตามเอาใจใส่เหตุการณ์คือการเสนอในรูปของข่าว หน้าที่ประการที่สองคือ หน้าที่ชี้แจงให้เข้าใจถึงสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น คือ การเสนอในรูปของบทความ บทบรรณาธิการ ซึ่งมีส่วนอย่างมากที่กระตุ้นให้สมาชิกในสังคมตื่นตัวและมีความปรารถนาที่จะนำหัวข้อหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่พบเห็น หรือได้ยิน ได้ฟังจากสื่อมวลชนมา เป็นประเด็นถกเถียง^๑ ด้วยเหตุนี้ หนังสือพิมพ์จึงมีหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การกำหนดวาระ (Agenda Setting) แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (Agenda Setting) คล้ายคลึงกับการเรียนรู้ทางการเมือง (Political Socialization) กล่าวคือ แทนที่จะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) และความเห็น (Opinion) ตามแนวความคิดสมัยเก่ากลับมุ่งการวิเคราะห์วิวัฒนาการของความคิด (Cognitions) เกี่ยวกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ถ้ามองในแง่ของการสื่อสาร ก็หมายความว่าเรา เน้นความสำคัญของหน้าที่ในด้านเสนอข่าวสาร (Information) มากกว่าหน้าที่ในทางชักจูงหรือโน้มน้าวใจ (Persuasion) ตามแนวความคิดนี้เราถือว่าสื่อมวลชนทั้งหลายเป็นผู้กำหนด (Set) วาระการประชุม (Agenda) เกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นหัวข้อเรื่องต่าง ๆ ประชาชนผู้รับข่าวสารทั่วไปเปรียบเหมือนผู้เข้าร่วมประชุมจึงย่อมจะรับทราบหรือตระหนักถึงปัญหาหรือประเด็นต่าง ๆ ตามที่กำหนดในวาระนั้น ผลที่ตามมาคือประชาชนจะคิดและปฏิบัติตามวาระที่สื่อมวลชนกำหนดไว้ เช่นเดียวกับการประชุมทั่วไป^๒ ดังนั้นหน้าที่ของสื่อมวลชนจึงควรจะเป็นตัวรายงานข่าวสาร (To inform) เหตุการณ์ความเป็นไปในสังคมให้ประชาชนได้ตระหนักรับรู้ เพื่อรับทราบมากกว่าการมุ่งชักจูงประชาชนซึ่งถือเป็นผู้

^๑ ขั้วเวียน กิติวัฒน์, เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสังคมวิทยาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

^๒ บุญเลิศ ศุภคิดลภ, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกลืมน," หน้า

เข้าร่วมประชุม ในเรื่องของการแก้ไขกฎหมายการทำแท้ง สื่อมวลชนจึงควรเสนอความรู้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมายและการแก้ไขกฎหมายมากกว่าการมุ่งเสนอการชกแจงให้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อการแก้ไขกฎหมาย จากการวิจัยของ สุดา ภิรมย์แก้ว ในเรื่องทัศนคติของคนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง พบว่า บุคคลที่มีความรู้กฎหมายทำแท้งของไทย และมีความรู้เกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ ที่มีกฎหมายอนุญาตให้ทำแท้งอย่างกว้างขวาง เห็นด้วยกับการทำแท้งมากกว่าคนกลุ่มอื่น^๑

จากการศึกษาของ บุญเลิศ ศุภติลก^๒ ในเรื่องของสื่อมวลชนและหน้าที่การกำหนดวาระทางการเมืองในสังคมไทย โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อมวลชนได้แก่ หนังสือพิมพ์สองประเภท คือ ไทยรัฐ (หนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป) และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ (หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ) ว่ามีการเสนอรายงานข่าวเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองมากน้อยเพียงไร ควบคู่ไปกับการสำรวจการรับรู้ความสำคัญ (salience) ของปัญหานั้น ๆ ของประชาชน และนำมาวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง พบว่า สื่อมวลชนสามารถทำให้คนกระหนักรู้ถึงความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ในสังคมสอดคล้องต้องกัน หรือเป็นการสนับสนุนแนวความคิดเรื่อง สื่อมวลชนกับการกำหนดวาระ (Agenda-Setting)^๓ คือจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมากระหว่างการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ (topic) หรือประเด็นปัญหา (issue) ใด ๆ ทางสื่อมวลชนกับระดับความรู้ (perception) หรือเข้าใจประชาชนเกี่ยวกับประเด็นหรือปัญหานั้น ๆ และได้มีนักวิชาการหลายท่านได้สร้าง "แบบจำลอง" (Model) ของ Agenda-Setting ซึ่งเน้นประสิทธิผลของสื่อมวลชนในการเป็นตัวกลางให้ข่าวสารมากกว่าจะมุ่งด้านอำนาจชักจูง (persuasive power) แบบจำลองที่เป็นที่ยอมรับมากคือของ แมคคลีออต เบคเกอร์ และ แมคคิม (McLeod,

^๑สุดา ภิรมย์แก้ว, "ทัศนคติของคนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง" หน้าคำนำ.

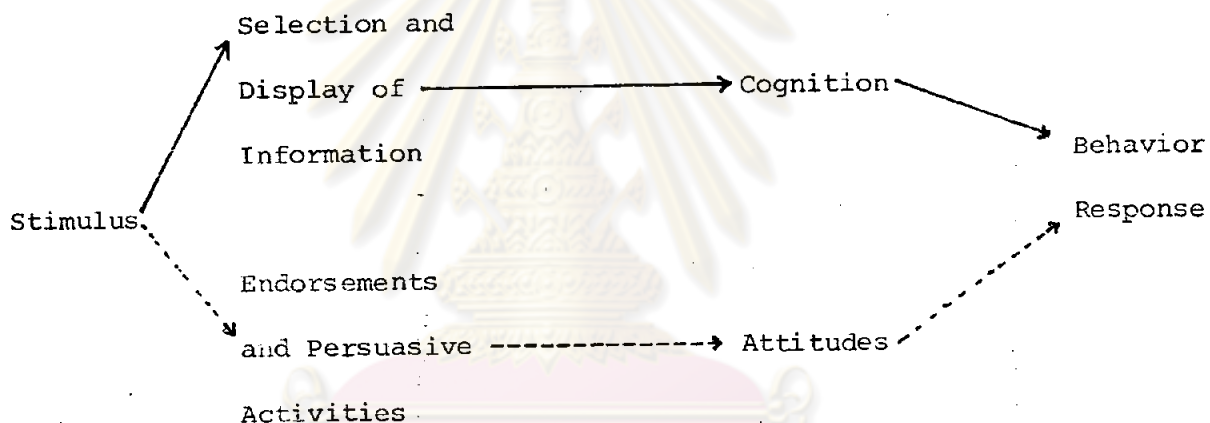
^๒บุญเลิศ ศุภติลก, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกลิ้ม," หน้า ๔๐.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

Becker and McCombs)^๑ ได้คิดสร้างแบบจำลองที่แสดงให้เห็นข้อคล้ายคลึงและแตกต่างระหว่างแรงวิธีการศึกษาแบบเก่าคือ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (attitude change) และการศึกษาแบบใหม่คือ Agenda-Setting

กระบวนการศึกษาอาจแยกออกเป็นขั้นตอนดังนี้คือ

(๑)	(๒)	(๓)	(๔)
Media Environment	Media Behavior	First-level Audience Response	Subsequent Audience Response

ภาพแสดงแบบจำลองประสิทธิผลสื่อมวลชน แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรต่าง ๆ ตามแนววิธีการศึกษา Agenda-Setting (ลูกศรเส้นตรง) และ Attitude Change (ลูกศรไขว้ปลา)

- ๑. สภาพแวดล้อมของสื่อมวลชน (Media Environment) ซึ่งเป็นเครื่องเร้าหรือสาเหตุก่อให้เกิด (๒. พฤติกรรมสื่อมวลชน)

^๑Lee B. Becker, Maxwell E. McCombs and Jack M. McLeod, "The Development of Political Cognitions," in Political Communication, ed, Steven H. Chafee (California : Sage, 1975) p. 39.

๒. พฤติกรรมสื่อมวลชน (Media Behavior) ซึ่งหมายถึงการเลือกและเสนอข่าวสาร หรือวิธีการโน้มน้าวจิตใจต่าง ๆ แล้วแต่กรณี พฤติกรรมเกี่ยวกับสื่อมวลชนนี้เองอาจจะก่อให้เกิด (๓. ผลสนองตอบมวลชน)

๓. ผลสนองตอบมวลชน (Audience Response) ซึ่งในขั้นแรกนี้จะปรากฏในรูปการพัฒนาคือเปลี่ยนแปลงความคิด (Cognition) หรือทัศนคติ (Attitude) และหลังจากนั้นก็จะมี (๔. ผลสนองตอบ)

๔. ผลสนองตอบ (Response) ขั้นสุดท้ายตามมา อันได้แก่การแสดงออกซึ่งพฤติกรรม (Behavior) ต่าง ๆ จะเห็นว่าขั้นตอนทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นเกี่ยวกันเป็นลูกโซ่

โคเฮน (Cohen)^๑ จึงได้สรุปหน้าที่ของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่การกำหนดระเบียบวาระ (Agenda-Setting) ไว้ว่า หนังสือพิมพ์อาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเสมอไปในการเสนอแนะแก่ประชาชนว่าอะไรบ้าง (What) เป็นสิ่งที่น่าคิด แต่หนังสือพิมพ์มีผลอย่างมหาศาลในการแนะนำผู้อ่านว่าควรคิดเกี่ยวกับเรื่องอะไร

ในประเทศที่ด้อยพัฒนาซึ่งประชาชนยังขาดความสำนึกในการมีชาติ และไม่มีประสบการณ์ในการปกครองด้วยตนเองแล้ว หนังสือพิมพ์ยิ่งมีความสำคัญเป็นพิเศษ โดยอาจสรุปได้จากที่ แชมรมม์ (Schramm) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Mass Media and National Development ดังนี้คือ^๒

ประการแรก หนังสือพิมพ์สามารถเป็นสะพานเชื่อมระหว่างสังคมใหม่ ทำให้สถานที่ไกลเป็นที่ใกล้ ขจัดการแยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยว

ประการที่สอง หนังสือพิมพ์สามารถถึงความสนใจของประชาชนให้มาอยู่ที่การพัฒนาประเทศได้

^๑Bernard C. Cohen, The Press and Foreign Policy (Princeton : Princeton University Press, 1963), p. 120.

^๒Wilbur Schramm, Mass Media and National Development (California: Stanford University Press, 1964), p. 16.

ประการที่สาม หนังสือพิมพ์สามารถกระตุ้นให้ประชาชน เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าให้รักชีวิตที่ดีกว่าเดิม เปลี่ยนทัศนคติที่ล้าหลัง เพื่อให้การพัฒนาเป็นสิ่งที่ เป็นไปได้

หนังสือพิมพ์มีบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมจึงนับว่าเป็นสื่อกลางที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในสังคมซึ่งต้องการพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ^๑ นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวว่า "หนังสือพิมพ์คือคนใช้ เป็นผู้นำ และเป็นกระตังพะรับบาปของชุมชน หนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อกลางสำหรับรายงานข่าวสารที่จะกระตุ้นอยู่เบื้องหลัง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชนและสาธารณชน เป็นแหล่งสำหรับการศึกษา และสำหรับการบันเทิง การสนุกสนานขบขันรื่นเริงและเป็นแหล่งกลางสำหรับการทำความ เข้าใจซึ่งกันและกันให้ดีขึ้น"^๒

การเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางที่มีความสำคัญมาก ข่าวสารต่าง ๆ ที่เสนอผ่านทางหนังสือพิมพ์ย่อมคงทนถาวร เก็บได้นานกว่าวิทยุและโทรทัศน์ ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงต้องระมัดระวังในการเสนอข่าว นักหนังสือพิมพ์ต้องพิถีพิถันในเนื้อหาที่จะตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ อันจะมีผลกระทบเกิดขึ้นในสังคม^๓ หนังสือพิมพ์ไม่ใช่เป็นแค่เพียงผู้ตามรสนิยมและความต้องการของประชาชนเท่านั้น แต่ต้องยกหรือดึงระดับความต้องการและรสนิยมประชาชนให้สูงขึ้นด้วย^๔

^๑พรภิรมย์ เขี่ยมธรรม, บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (๒๔๗๕-๒๔๘๘)

(กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๗๗.

^๒ชิต วิภาสธวัช, "งานหนังสือพิมพ์ในสังคมสมัยใหม่" (พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพนางเขียว วิภาสธวัช, ๒๕๑๑), หน้า ๑๕.

^๓J. Edward Gerade, The Social Responsibility of Press (Honolulu : East-West Center Edition, 1966), p. 52.

^๔เกษม ศิริสัมพันธ์, "การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ . . .," หน้า ๔๒.

การเสนอเนื้อหาต่าง ๆ ทางหนังสือพิมพ์ตามทฤษฎีนั้น ควรจะพยายามวางตัวเป็นกลาง (neutral) ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในการเสนอเนื้อหาใด ๆ ควรจะมีความรับผิดชอบในการเสนอข่าวอย่างตรงความจริง และเป็นกลางในทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมขณะนั้น การเสนอข่าวที่ดีควรจะมีการเสนอสองด้าน^๑ ในเรื่องของความเป็นกลาง (balance) นั้น โรนัลด์ ชิเลน (Ronald Shilin) ได้ให้ความหมายของคำว่า "ความเป็นกลาง" หรือ "การปราศจากความเห็นด้วย" ว่าไม่ใช่เรื่องของหลักความคิดตามตำรา แต่เป็นการใช้ความรับผิดชอบต่อหลักแหลมในการเสนอข่าว โดยการตัดทัศนคติของตนออกไป ในการบรรจุเป้าหมายดังกล่าวนั้น หนังสือพิมพ์ควรจะควบคุมความต้องการ รสนิยม หรือแม้แต่ความเชื่อของตน ให้เป็นกลาง ในการรายงานข่าวจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นกลาง ไม่เอาตัวเข้าผูกพันกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (Objective) ส่วนในการเสนอบทความหรือข้อคิดเห็นนั้นจะต้องใจกว้างรับฟังความจริง เพราะการรับฟังความคิดของผู้อื่น ทำให้ความคิดอ่านหรือแนวทางการมองปัญหา การแก้ปัญหาเป็นไปได้อย่างนุ่มนวล และสามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพที่สุดได้^๒

แต่การพิจารณาว่าหนังสือพิมพ์ใดมีความเป็นกลางได้มากน้อยเพียงไรเป็นเรื่องที่พิจารณายาก แต่พอรู้ได้จากความจงใจในการคัดเลือกหรือละเว้นเรื่องราวใด ๆ ของบรรณาธิการว่าพยายามโน้มน้ำหนัก หรือสร้างอิทธิพลต่อความเห็นของผู้อ่านให้โน้มเอียงไปในทางใดหรือไม่^๓ แม้ว่าตามหลักหนังสือพิมพ์ตามทฤษฎีนั้นควรจะพยายามวางตัวให้เป็นกลาง (Neutral) ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในการเสนอเนื้อหาใด ๆ แต่บรรณาธิการซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจเลือกข่าวลงพิมพ์มักจะ

^๑William L. Rivers and Wilbur Schramm, Responsibility in Mass Communication (Harper & Row Publisher, 1957), p. 159.

^๒จริตลักขณ์ แสงอุไร, "ความรับผิดชอบต่อหนังสือพิมพ์ในด้านที่ต้องยกระดับตัวเอง," เอกสารประกอบการบรรยายวิชา หนังสือพิมพ์ เบื้องต้น คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

^๓พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม, บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (๒๔๗๕-๒๕๔๕), หน้า ๗๗.

อาศัยการพิจารณาจาก^๑

(๑) เนื้อที่กระดาษ (Space)

(๒) ค่านิยมของบรรณาธิการ (Value of the Editor) ในการพิจารณาความสำคัญ of เรื่องใด ๆ

เกณฑ์ที่ใช้วัดลักษณะของหนังสือพิมพ์ที่ดีที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุดในบรรดานักวิชาการหนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาคือ เกณฑ์การเขียนข่าวที่ให้เนื้อหาที่สมบูรณ์ และลักษณะการนำเสนอที่ให้ความเข้าใจกับผู้อ่านได้ดีที่สุดนั่นเอง ส่วนประกอบรองลงมาได้แก่ การเสนอข่าวที่ไม่มีอคติ ความลำเอียง หรือพุดง่าย ๆ ก็คือมีความเป็นกลางมากที่สุดในการเสนอเนื้อหาต่างๆ^๒

สิ่งที่สามารถเป็น เครื่องพิจารณาคุณภาพของงานเขียนอีกประการหนึ่งคือ

(๑) ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ (facts)

(๒) ีจจะหรือความจริงแท้ (truth)

(๓) เหตุผลที่ผู้เขียนอ้างอิง (reasoning)

การที่บุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องในการเสนอเนื้อหาทางหนังสือพิมพ์ จึงใคร่ขอกล่าวถึงการวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านนี้ ได้แก่การวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลซึ่งเรียกว่า "Gatekeepers" (ผู้รักษาประตูหรือนายทวาร)^๓ ในวงการสื่อมวลชนได้แก่บรรณาธิการและนักข่าวตามสำนักพิมพ์หรือสถานีวิทยุกระจายเสียง ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบคัดเลือกเรียบเรียงข่าวสารเพื่อเสนอให้ประชาชนทราบ ทั้งบรรณาธิการและนักข่าวจึงอยู่ในฐานะที่จะควบคุม (Control) ข่าวสารต่าง ๆ ที่จะผ่านไปยังประชาชนทั่วไป โดยอาศัยวิธีการคัดเลือก และเรียบเรียงข่าว การตบแต่ง การจัด

^๑พรภิรมย์ เขียมธรรม, บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (๒๔๗๕-๒๕๔๘),

หน้า ค.

^๒พีระ จิระโสภณ, "หนังสือพิมพ์ที่ดีเป็นอย่างไร," นิเทศสาร ๗ (มกราคม ๒๕๒๒): ๖.

^๓G.A. Donohue, P.A. Tichenor and C.N. Olien, "Gatekeeper : Mass Media Systems and Information Control" in Communication Research eds., F.G. Kline and P.A. Tichnor (California: Sage, 1972), p. 41-69.

หน้าพิมพ์ ลักษณะการนำเสนอ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมข่าวสารถือเป็นขั้นตอนหนึ่ง ในกระบวนการ Agenda-Setting ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรมของ Gatekeepers ผลการวิเคราะห์ที่สำคัญพบว่าบรรณาธิการและนักข่าวทั่วไปเลือกเสนอข่าวโดยไม่ได้คำนึงถึงประชาชน ผู้รับข่าวสารเท่าใดนัก แม้จะได้ตระหนักถึงความต้องการและความสนใจของผู้อ่านหรือผู้ฟังบ้าง^๑ การที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมของ Gatekeepers นั้น ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการศึกษาเนื้อหาที่เป็นของบุคคลเหล่านั้นจะทำให้เราสามารถเข้าใจถึงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้เขียนได้^๒ เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาของมอสเทลเลอร์ (Mosteller) เพื่อต้องการศึกษาเจตนาารมณ์ ทัศนคติ และสภาพจิตใจของบุคคลสำคัญใน ค.ศ. ๑๙๖๔ โดยการนำหนังสือและ เอกสารของบุคคลเหล่านั้นมาวิเคราะห์^๓

จากการที่เราทราบว่าสื่อมวลชนจะอยู่ในฐานะที่จะควบคุมข่าวสารต่าง ๆ ที่จะผ่านไป ยังประชาชนทั่วไป จึงควรจะได้มีการศึกษาถึงทัศนคติของบุคคลเหล่านั้น เพื่อเปรียบเทียบกับ การคัดเลือกข่าวสารข้อความที่นำมาเสนอ สำหรับใน เรื่องการทำแท้งซึ่งสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญ ในการนำเสนอพฤติกรรมนั้นได้มีการสำรวจทัศนคติของสื่อมวลชนต่อการทำแท้ง พบว่า^๔ ในบรรดา ผู้ทำงานเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์รายวันซึ่งมีทั้งที่เป็นนักข่าว บรรณาธิการ คอลัมนิสต์ ผู้เขียนข่าว จำนวนทั้งหมด ๔๗ คน สื่อมวลชนที่ทำงานทางวิทยุและโทรทัศน์ ๒๔ คน ทำงานด้านวารสาร ๑๗ คน และทำงานหลายด้านอีก ๕ คน พบว่ามีทัศนคติต่อการทำแท้งสามารถแสดงเป็นตาราง ร้อยละได้โดยแยกตามเหตุผลของการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยดังนี้

^๑บุญเลิศ ศุกติกล, "สื่อมวลชนพลังแฝง . . .", หน้า ๓๕.

^๒Ole R. Holsti, "Content Analysis" in The Handbook of Social Psychology, 2d. ed. eds. Gardner Lindzer and Elliot Aronson (Addison-Westly Publishing Company, 1968), p. 606 .

^๓ริวิตา ไกรฤกษ์, "การวิเคราะห์เนื้อหา," นิเทศสาร ๑ (สิงหาคม ๒๕๑๔) : ๗๗.

^๔สุพร เกิดสว่าง, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย, หน้า ๑๙๒.

ตารางที่ ๒ หักแนวคิดต่อการทำแท้งจำแนกตาม เหตุผลของการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย^๑

เหตุผลในการทำแท้ง	% ของผู้ที่เห็นด้วย (จากจำนวนทั้งหมด ๔๗ คน)
การตั้งครรภ์จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมารดา	๔๒.๘
ตั้งครรภ์จากการถูกข่มขืน	๔๕.๙
ตั้งครรภ์กับผู้สืบสายโลหิตโดยตรง	๗๘.๕
การตั้งครรภ์ในหญิง ปัญหาอ่อน	๔๒.๘
ตั้งครรภ์จากการผลิตผลของวิธีคุมกำเนิด	๗๗.๓
ยากจนไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้	๗๑.๓
มีบุตรเพียงพอแล้ว	๖๒.๙
การตั้งครรภ์เป็นอุปสรรคต่องานอาชีพ	๒๙.๙
การตั้งครรภ์ในเด็กวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา	๗๓.๒
ตั้งครรภ์ในหญิงโสดที่ไม่สามารถแต่งงานกับบิดา เด็กได้	๕๘.๘
พึงทราบว่าคนรักมีบุตรภรรยาแล้ว หลังการตั้งครรภ์	๖๓.๙
ตั้งครรภ์กับชายอื่นขณะที่มีสามีอยู่แล้ว	๕๒.๖
ทราบว่าตั้งครรภ์กับสามีภายหลังที่หย่ากับสามี	๔๙.๕

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ สพร เกิดสว่าง, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย, หน้า ๑๙๓.

จากการสำรวจนี้ได้ผลสรุปต่อกฎหมายการทำแท้งฉบับใหม่คือ สื่อมวลชน ๗๐% เห็นควรให้ปรับปรุงกฎหมายใหม่ ๑๙% เห็นว่ากฎหมายเดิมดีอยู่แล้ว และ ๑๑% ไม่ออกความเห็นจากข้อสรุปนี้ เองน่าจะเป็นส่วนสำคัญให้สื่อมวลชนผลิตเนื้อหาออกมามีแนวโน้มที่ไม่เป็นกลาง

จากการศึกษาของพอลล็อก โรบินสัน และ เมอเรีย (Pollock, Robinson, and Murrey)^๑ ในเรื่องของ Media Agendas and Human Rights : The Supreme Court Decision on Abortion พบว่า การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายของหนังสือพิมพ์ตามรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา โดยอาศัยการคำนวณค่าความเป็นกลางแบบ The Coefficient of Imbalance พบว่าการที่หนังสือพิมพ์แต่ละแห่งมีแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาในแนวที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย มีค่าความสัมพันธ์อย่างมากกับศาสนา รายได้ เชื้อชาติ อัตราการทำแท้งในแต่ละรัฐ เช่นหนังสือพิมพ์ในรัฐที่ประชาชนนับถือศาสนาคาทอลิก ซึ่งห้ามทำแท้ง จะเสนอเนื้อหาในแนวโน้มที่ไม่เห็นด้วยต่อการทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย และแต่ละฉบับมีค่าความเป็นกลางในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งแตกต่างกันด้วย

การเสนอเนื้อหาประเภทข่าวและบทความ

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการพิจารณาเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งที่เสนอทางหนังสือพิมพ์ โดยการพิจารณาในรูปของข่าวและบทความ การเสนอข่าวเป็นหน้าที่ประการแรกของสื่อมวลชน ตามหลักการของแชรมม์ (Schramm) คือ เป็นการให้ความรู้ ข้อเท็จจริงโดยการปราศจากการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับต่างมีหลักการประเมินคุณค่าของข่าวแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์ (The Policy of the Paper) ระดับคนอ่านซึ่งมักมีอิทธิพลต่อจำนวนจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ (The Class of the readers who dominate the

^๑John Crothers Pollock et al., "Media Agendas and Human Rights: The Supreme Court Decision on Abortion." Journalism Quarterly (Autumn 1978) : 548.

the circulation of the paper)^๑ จากหลักการนี้เอง น่าจะเป็นข้อสมมติฐานได้ว่า หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ ซึ่งมีระดับคนอ่านที่มีการศึกษาสูงกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป ควรจะเสนอเนื้อหาในรูปของข่าวมากกว่า เพราะข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ มิใช่เป็นการ เสนอความคิดเห็นเพื่อให้ตัดสินใจ

การเสนอในรูปของบทความ บทความหมายความว่าถึง เรื่องที่มุ่ง เสนอความคิดเห็นเป็นสิ่งสำคัญ บทความจึงมีความหมายถึงบทความวิชาการ (บทนำ) บทวิจารณ์ บทวิเคราะห์ เหตุการณ์ ฯลฯ รวมทั้งคอลัมน์ส่วนบุคคลต่าง ๆ อันมีลักษณะแตกต่างกันเห็นได้ชัดจากรายงานข่าว สารคดี บันเทิงคดี และแจ้งความโฆษณา^๒ บทความมีบทบาทอย่างสูงในวงการสื่อสารมวลชน เพราะโดยปกติสื่อมวลชนมักจะเลือกประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง หรือมีผลกระทบอย่างรุนแรงมา เสนอ เป็นบทความ ผู้ที่อ่านบทความแม้จะมีจำนวนน้อยกว่าผู้อ่านกลุ่มอื่น แต่เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าผู้อ่านกลุ่มอื่น ๆ อย่างแน่นอน^๓ แม้ว่าบทความจะ เป็นการแสดงความคิดเห็นแต่จะต้องมีความ เป็นธรรม ผู้ที่เขียนบทความจะต้องสามารถแยกอคติต่างๆ ออกไปได้ จะต้องให้ข้อมูลที่ประกอบด้วยข้อเท็จจริง เพื่อเป็นบันไดในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง^๔ ข้อเท็จจริงที่นำมาใช้เป็นเนื้อหาของบทความจะต้องมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ถูกต้องสมบูรณ์และเป็นความจริงที่ยอมรับกันแล้ว (Established Fact)

^๑ Estelita C. Pangilinan, Journalism Handbook (Philippine Copyright, 1975), p. 2.

^๒ ชาวลิต ปัญญาลักษณ, "หลักเบื้องต้นในการเรียบเรียงบทความ," ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการทำหนังสือพิมพ์. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เรือนอักษร, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕๖.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๗.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๑.

นอกจากลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันแล้ว ปริมาณของการนำเสนอ เนื้อหาย่อมแตกต่างกันด้วย จากการศึกษาเกี่ยวกับ "การวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันของไทย" ของ จาระไน แกลโกศล พบว่า^๑ "หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับต่างมีแนวนโยบาย และแบบฉบับในการเขียนแตกต่างกัน ดังนั้นผู้อ่านจึงไม่สามารถหวังได้ว่า หนังสือพิมพ์ทุกฉบับ จะมีเนื้อหาต่าง ๆ ในปริมาณที่เท่ากัน ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์สยามรัฐมีจำนวนบทความทางด้านสังคมศาสตร์เป็นจำนวนมากที่สุด หนังสือพิมพ์ไทยรัฐอัน เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจำนวน สติติจำหน่ายสูงที่สุด เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีบทความทางด้านสังคมศาสตร์น้อยที่สุด"

การศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณี การทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งถือว่ากฎหมายการทำแท้งฉบับใหม่นั้น เป็นนวัตกรรม ที่เผยแพร่เข้าสู่ระบบสังคมโดยมีสื่อมวลชนเป็นตัวกลางในการกระจายข่าวสาร นอกจากจะผ่าน สื่อที่มีประสิทธิภาพแล้ว เนื้อสาร (Content) ควรจะต้องมีปัจจัยต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการ ยอมรับนวัตกรรมนั้น ๆ ด้วย โดยการยึดหลักอันควรปฏิบัติคือ

๑. การเสนอเนื้อหาด้วยความ เป็นกลาง (Neutral) เพื่อก่อให้เกิดการสมดุลย์ (Balance)

๒. การเสนอเนื้อหาควรจะต้องประกอบด้วยข่าวสารความรู้อันจำเป็นต่อการตัดสินใจ การสื่อสารมวลชนควรมุ่งด้านข่าวสารความรู้ (Knowledge) มากกว่าการมุ่งด้านการชักจูง (Persuasion) ตามแนวความคิดดั้งเดิม^๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑จาระไน แกลโกศล, "การวิเคราะห์เนื้อหาทางหนังสือพิมพ์รายวันของไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรศาสตรบัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑), หน้า

^๒บุญเลิศ สุภทิลก, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกลืมน,"

ในการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์ เนื้อหาจากหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอ เนื้อหาแล้วยังได้
มุ่งศึกษาโดยวิธีการสำรวจทัศนคติของ วุฒิสมาชิกซึ่ง เป็นผู้รับสารและ เป็นผู้พิจารณาแก้ไขกฎหมาย
การทำแท้ง การสำรวจทัศนคติ เพื่อทราบทัศนคติของ วุฒิสมาชิกที่มีต่อสื่อมวลชนและจะได้นำข้อมูล
จากวิธีการสำรวจมาสนับสนุนวิธีการวิเคราะห์ เนื้อหา

สำหรับประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง เนื้อหาของ
สื่อมวลชนในการ เสนอสารที่เป็นนวัตกรรม และยัง เป็นการขยายขอบ เขตการวิจัยสื่อสารมวลชน
โดยการใช้วิธีการวิเคราะห์ เนื้อหาอีกประการหนึ่งด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย